

Nr 27

Utlåtande i anledning av väckta motioner om barnpensionen inom den allmänna försäkringen.

Andra lagutskottet har till behandling förehått två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr I: 178 av fru *Landberg* samt nr II: 215 av fru *Ekendahl*.

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla dels om en ändring av berörd paragraf i lagen om allmän försäkring som innebär att preskriptionstiden för barnpension utsträcks till högst ett år, dels att en bestämmelse införes i denna lag som innebär att försäkringskassa må, om förhållandena därtill föranleder, besluta om utbetalning av barnpension för visst barn även utan anmälan från den försäkrade».

Motionerna

I motionerna anföres.

Trots den ökade upplysning som de samhällseliga organen bedriver, annonsering av beslutade reformer, inrättandet av skilda upplysningsbyråer, o.s.v. händer det att människor i vårt land går miste om förmåner som de skulle åtnjuta om de bara känt till att de haft rätt till dem. Det är därför viktigt att preskriptionstiden för sociala förmåner inte blir för snävt tilltagen och att särskilt de sociala organen i högre grad än nu ges möjligheter bedriva uppsökande verksamhet och själva ta initiativet till att människorna får del av de lagstadgade rättigheter de har.

Detta gäller inte minst rätten till pension. Här har preskriptionstiden satts till tre månader generellt för samtliga pensionsförmåner. Motiveringen härför torde vara att en utsträckt preskriptionstid för t.ex. förtidspension och invaliditetspension vid en tvist skulle kunna medföra så genomgripande utredningar att den personal som står att få på detta område inte på långa vägar skulle räcka till.

Något annorlunda ställer det sig för barnpension. Här borde man i stort sett kunna följa de bestämmelser som gäller t.ex. de allmänna barnbidragen. Där är preskriptionstiden satt till ett år. Men barnavårdsnämnderna är dessutom ålagda att »om förhållandena därtill föranleda, besluta om utbetalning av barnbidrag för visst barn» även utan att ansökan därom kommit barnavårdsnämnderna till handa. En liknande formulering borde även ingå i bestämmelserna om barnpension.

Gällande regler m. m.

Barnpension från folkpensioneringen tillkommer i princip barn under

16 år som förlorat någon av sina föräldrar. Den avlidnes nationalitet och mantalsskrivningsförhållande är utan betydelse, men i princip skall barnet vara svensk medborgare och — om det är tillräckligt gammalt — mantalsskrivet i riket. Skulle barnet ej uppfylla de allmänna förutsättningarna för folkpension vid tiden för dödsfallet utan först vid en senare tidpunkt, skall pension utgå från den senare tidpunkten. Barnpension utgår till barn i äktenskap och barn utom äktenskap. Barn utom äktenskap har dock inte rätt till barnpension efter fadern om denne fullgjort sin underhållsskyldighet genom ett engångsbelopp. Adoptivbarn likställes med eget barn vid bedömande och rätt till barnpension. De har ej rätt till barnpension då någon av de naturliga föräldrarna avlider. Barnpension utgår i normalfallet med 25 % av basbeloppet. För barn, vars båda föräldrar avlidit, är pensionen 35 % av basbeloppet.

Rätt till *barnpension* från *tilläggs pensioneringen* förutsätter att den avlidne vid sitt frånfälle var berättigad till tilläggs pension eller skulle varit berättigad till sådan pension i händelse av invaliditet. Barnpension tillkommer barn under 19 år. Pension utgår till både barn i äktenskap och barn utom äktenskap. Barn har pensionsrätt både efter fader och moder. Endast den största av barnpensionerna utges dock, om båda föräldrarna är avlidna. I fråga om adoptivbarn och utomäktenskapliga barn för vilka utgivits underhållsbidrag med engångsbelopp gäller samma regler som inom folkpensioneringen. Är ett barn ensamt pensionsberättigat blir barnets pension 40 % av den avlidnes egenpension. Efterlämnar en man änka och ett pensionsberättigat barn blir barnets pension 15 % av faderns egenpension. Finns flera barn, ökar de angivna procenttalen med 10 för varje pensionsberättigat barn utöver det första. Det sammanlagda barnpensionsbeloppet fördelas lika mellan barnen.

Barnpension utgår i princip fr.o.m. den månad den försäkrade avlidit eller, om den försäkrade åtnjöt ålders- eller förtidspension, fr.o.m. månaden näst efter dödsfallet. För att pension skall beviljas fordras att det föreligger en *pensionsansökan*. Frånsett vissa samordningsfall upprätthålles kravet på ansökan för samtliga pensioner enligt lagen om allmän försäkring. Pensionsansökan har i praxis inte ansetts med nödvändighet innebära en formell, skriftlig ansökan. Ansökan skall göras hos allmän försäkringskassa. Närmare föreskrifter angående ansökningsförfarandet har utfärdats i en kungörelse den 25 maj 1962 (nr 394). Ansökningen prövas av den kassa, hos vilken den försäkrade är inskriven eller skulle ha varit inskriven, om han fyllt 16 år. Finnes ingen sådan kassa prövas ansökningen av den för Stockholms stad inrättade försäkringskassan. Ansökan bör insändas eller inges till den kassa, som skall pröva ärendet, men kan också inlämnas till annan försäkringskassa eller till kommunalt organ, som riksförsäkringsverket bestämmer.

Om en ansökan göres först någon tid efter det pensionsrätt uppkommit kan pension beviljas *retroaktivt*, dock längst för tre månader tillbaka. Retroaktivtiden räknas från ingången av den månad under vilken pensionsansökningen gjorts. Retroaktivtiden är densamma för familjepension, inklusive barnpension, ålderspension och förtidspension.

Enligt riksförsäkringsverkets anvisningar skall försäkringskassa sända ut *meddelande* till bl.a. försäkrad som blir änka om hennes rätt till pension. Den försäkrade tillställs en ansökningsblankett för änkepension och meddelande om rätt till barnpension samt en kortfattad broschyr om den allmänna försäkringens förmåner m. m.

Enligt *lagen om allmänna barnbidrag* skall den som vill uppbära allmänt barnbidrag göra anmälan till barnavårdsnämnden i den ort där barnet är kyrkobokfört. Göres anmälan först någon tid efter det rätten till barnbidrag uppkommit kan bidraget utges *retroaktivt*, dock inte för kvartal som gått till ända mer än ett år före ansökningen. Även utan ansökan kan barnavårdsnämnd »om förhållandena därtill föranleda» besluta om utbetalning av barnbidrag till vissa barn.

Vid *1964 års riksdag* väcktes en motion i vilken yrkades att folkpension skulle utbetalas till alla berättigade utan ansökan. I sitt av riksdagen godkända utlåtande *1964: 26* avstyrkte *andra lagutskottet* motionen. Utskottet uttalade bl.a. att det enligt riksförsäkringsverkets anvisningar tillämpade förfarings sättet i största möjliga utsträckning torde undanröja risken för att en försäkrad på grund av okunnighet om lagens regler skulle gå miste om folkpension.

Utskottet

Barnpension utgår enligt *lagen om allmän försäkring till barn* som mist någon av sina föräldrar. Pensionen utgives fr.o.m. den månad fadern eller modern avlidit eller, om denne vid sin död åtnjöt pension, fr.o.m. månaden efter dödsfallet. För att barnpension skall utgå fordras liksom i fråga om övriga pensionsförmåner att ansökan göres. Pension kan utgivas *retroaktivt*, dock längst för tre månader före ansökningsmånaden.

Förevarande motioner syftar till en förlängning till ett år av retroaktivtiden för utgivande av barnpension. Motionärerna vill dessutom, att det skall införas möjlighet att under särskilda omständigheter utge barnpension utan ansökningsförfarande.

I motionerna framhålles att människor till följd av bristande kunskaper stundom går miste om sociala förmåner och att detta är otillfredsställande. Motionärerna menar att olägenheterna skulle kunna begränsas om preskriptionstider för sådana förmåner inte blir för snävt tilltagna och om myndigheterna i ökad omfattning får möjlighet att bedriva en uppsökande verksamhet och själva ta initiativ till utgivande av förmåner.

I likhet med motionärerna är utskottet av den uppfattningen att det är ytterst angeläget att de som har rätt till förmåner från socialförsäkringarna eller andra sociala anordningar verkligen får del därav. Det effektivaste medlet för att nå detta mål torde vara individuell information till personer som kan tänkas vara berättigade till förmåner. När det gäller barnpension sker en sådan upplysningsverksamhet genom att de allmänna försäkringskassorna i särskilda meddelanden underrättar nyblivna änkor om deras rätt till änkepension och barnpension. Änklingar underrättas däremot inte om eventuell rätt till barnpension. Enligt uppgift från riksförsäkringsverket överväger man att inom den närmaste tiden införa en underrättelsesplikt för försäkringskassorna även i dessa fall. Utskottet vill för sin del understryka vikten av att en sådan utökning av underrättelseverksamheten snabbt kommer i gång. I avvaktan på resultatet av denna reform bör frågan om lagändringar av det slag motionärerna förordat tills vidare kunna anstå.

Med hänvisning till det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motioner, I: 178 och II: 215, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 30 mars 1967

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Strand, Hübinette, fru Nilsson, herrar Eric Carlsson, Edström*, Dahlberg, Högström* och Wirtén*;

från andra kammaren: herr Rimmerfors*, fru Ekendahl, herr Gustavsson i Alvesta, fröken Wetterström*, fröken Sandell, fru Skantz, herrar Göransson och Ullsten.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.